
A review of George Berkeley's views

——
जाँर बरुले दरुनसमीक्षणम्

——
Document Information

Text title : A review of George Berkeley's views

File name : jarjabakaledarshanasamIkShaNam.itx

Category : misc, article, pradiptakumArananda

Location : doc_z_misc_general

Author : (Copyright) Pradipta Kumar Nanda, Kendrapara, Orissa pknanda65 at gmail.com

Transliterated by : Pradipta Kumar Nanda pknanda65 at gmail.com

Proofread by : Pradipta Kumar Nanda

Acknowledge-Permission: (Copyright) Pradipta Kumar Nanda

Latest update : May 12, 2023

Send corrections to : sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

May 12, 2023

sanskritdocuments.org

జాన్ బర్క్లే దర్శనసమీక్షణమ్

లేఖకః - డా॥ నన్నప్రదీప్తకుమారః

ఉపాచార్యః, సర్వదర్శన-విభాగముఖ్యశ్చ

శ్రీజగన్నాథసంస్కృతవిశ్వవిద్యాలయః, శ్రీవిహారః, పురీ 3

శోధసారః-

భారతీయాః ఖలు ఆధ్యాత్మికవాదిన ఈశ్వర-జీవ-జగతాం విషయే చిన్తయన్తి | ఆత్మతత్త్వానుసంధానే ప్రాచ్యానాం మతిః సదైవ సుదృఢా దృశ్యతే | ఇమే పాశ్చాత్యా యదివా ఆత్మతత్త్వ-జగత్త్వవిషయే చ యత్ర తత్ర కిమపి కథయన్తి, కిన్తు ఏతేషాం విచారప్రక్రియా ప్రాచ్యతః సంపూర్ణభిన్నా | భౌతికవస్తూనాం విచారే తేషాం సమయోఽతివాహితః | స్థూల-బాహ్యప్రత్యయచిన్తనే నిరస్తర-కుశలాః పాశ్చాత్యాః ఖలు సుశ్చాన్తరికచిన్తనకర్తుమసమర్థా చిన్త్యన్తే | ఇదం బర్క్లేదర్శనం పాశ్చాత్యదర్శనేష్వన్తర్భూతమ్ | అత్ర పూర్వప్రవర్తితమతానాం ఖణ్డనం స్వపక్షమణ్డనం చ కృత్వా విచారప్రక్రియా ప్రచలతి | అమూర్తప్రత్యయవాదఖణ్డనమ్, జడద్రవ్యఖణ్డనం, భాషావిశ్లేషణా బహువిషయాః ముఖ్యరూపేణాత్ర సముపస్థాపితాః దృశ్యన్తే | పాశ్చాత్యేషు అన్యతమః సుదూరప్రసారి-స్వకీయమతముపస్థాపితవానయమాచార్యో బర్క్లే మహోదయః | సుతరామేతద్దర్శనమవశ్యం విచారణీయం ప్రతిభాతి | స్థాలీపులాకన్యాయేన దర్శం దర్శం కేనాపి సారణ్యేన బర్క్లేమతముపస్థాపయాష్యామితి మనసి విచిన్త్యఽగ్రేసరామి | (i)

కూటశబ్దాః-

బర్క్లే, అమూర్తప్రత్యయః, జడద్రవ్యమ్, భాషా-విశ్లేషణమ్

ప్రాసంగికోపక్రమః-

Bishop (George) Berkely (౧౬౮౫-౧౭౫౩) ప్రసిద్ధం నామ | అద్భూతం వ్యక్తిత్వమ్ | మాన్యో దార్శనికో విజ్ఞానవాదస్యై | “క్లోజన”నగరస్య పార్శ్వే Bishop పూజార్హః | (ii) ఇన్ద్రియానుభవవాదస్య అగ్రగామయోద్ధా జర్ణ బర్క్లేః ౧౨/౦౩/౧౬౮౫ శ్రీష్టాబ్దే “ఆయారలాణ్డ Ireland “ స్థిత “కిలకేని Kilkenny “ నామకే క్షేత్రే స్వాప్తిత్వసంపన్నో బభూవ | (iii) స ఖలు ప్రథమః పూర్వాచార్య-లిఖితాని శాస్త్రాణి సమ్యగధీత్య తాని సర్వాణి తత్యాజ |

బర్క్లే “విలియమ బర్క్లే” ఇత్యస్య జ్యేష్ఠః పుత్రః ఆసీత్ । పితా విలియమ బర్క్లే తత్రత్య “సజ్జనః” (iv) ఇతి శ్రూయతే । ౧౬౯౬ తమే వర్షే కిల్కే-సి-మహావిద్యాలయే, ౧౭౦౦ తమే వర్షే డబ్లిన్-నగరస్య ట్రినిటీ-మహావిద్యాలయే చ ప్రవేశం ప్రాప్తవాన్ సః, తత్రైవ డీఎి degree కృత్వా ౧౭౦౪ తమే ఫేలోశిప్ ప్రాప్తవాన్ । పశ్చాత్తేన భౌతికపదార్థప్రసంగే సమీక్షాత్మకమధ్యయనం చకార । తచ్చిన్తనే ముఖ్యాః ప్రభావోఽనుభవవాదః ఆసీత్ । లక్ ప్రవర్తితవాదస్య పునరీక్షణం సమాప్య సయాక్తికం విజ్ఞానవాదః ప్రతిష్ఠాపితః ।(v)

పాశ్చాత్యదర్శనస్య ఇతిహాసే బర్క్లేదర్శనస్య వైజ్ఞానికత్వమతీవ మహత్త్వపూర్ణమస్తి । అనేన విజ్ఞానవాదః ప్రతిష్ఠాపితః । విజ్ఞానవాదస్య ఆయమారంభః సామాన్యతయా ప్లేటోతః ఇతి మన్యతే । యద్యపి బర్క్లే-పూర్వంవర్తినో దార్శనికాః ప్లేటోప్రభృతయో విజ్ఞానవాదినోఽభవన్, పరస్తు అనుభవ-విజ్ఞానయోః యాథార్థ్యం న కేనాపి ప్రమాణీకృతమ్ । విజ్ఞానవిషయక-ద్వంద్వం సమ్భవతో న నిరస్తమ్ । భిన్నార్థేన ఇతః పూర్వం భౌతికవస్తునాం జడద్రవ్యాణాం వా కేనాపి పూర్ణతయా నిషిద్ధం న కృతమ్ । ఏషః సజ్జనో బర్క్లే-మహోదయః జడద్రవ్యం సమ్పూర్ణతయా ఖణ్ణయిత్యా అధ్యాత్మవాదస్య ప్రత్యయవాదస్యవి వా సంస్థాపనం విహితమ్ ।

Berkeley ఇత్యస్య ముఖ్యగ్రన్థాః-

బర్క్లే మహోదయస్య ప్రాధాన్యేన దశగ్రన్థాః ప్రసిద్ధాః దృశ్యన్తే । (vii) వక్ష్యమాణే తేషాం నామాని ప్రకాశనసమయాశ్చ ప్రదత్తాని సన్తి ।

1. Common Place Book (సామాన్యస్థానపుస్తకమ్) 1705
2. An Essay Towards a New Theory of Vision (దృష్టిః నూతనసిద్ధాంతస్య ప్రతినిబంధః) 1709
3. A Treatise Concerning the Principles of Understanding (అవగమనసిద్ధాంతసమ్బంధః గ్రంథః) 1710
4. passive obedience (నిష్క్రియ ఆజ్ఞాపాలనమ్) 1711
5. An Essay Towards preventing the Ruin of Great Britain 1721 (గ్రేట్ బ్రిటేన-వినాశ నివారణాత్మకః నిబంధః)
6. Three Dialogues Between Hylas and Philoneus 1731 (హాఇలాస్-ఫిలోనియసయోః మధ్యే త్రయః సంవాదాః)
7. Alciphron or the Minute Philosopher 1732(అల్సిఫ్రోన్ అథవా నిమేషదార్శనికః)

8. The Theory of Vision Viindicated and Explained 1733 (దృష్టిసిద్ధాంతః వినిదర్శితః వ్యాఖ్యానం చ)

9. The Analyst 1734 (విశ్లేషకః)

10. A Defence of Free Thinking in Mathematics 1735

(గణితస్య స్వతస్త్రిచిన్తన-రక్షణమ్)

ఈశ్వరసమర్థనమ్-

బర్క్లే మూలతః ధార్మికదార్శనికోఽస్తి । ఈశ్వరస్య ఆత్మానశ్చ అస్తిత్వం ప్రమాణయితుం సః మానవస్య పుణ్యం కర్తవ్యమితి స్వీకరోతి । తన్నయే ఈశ్వరాదీనామాధ్యాత్మికవిషయాణామాధారస్తదా సుదృఢో స్యాత్ యదా భౌతికవాదస్య ఖణ్డనం సంపూర్ణతయా న భూతమ్ । ఏతస్మాత్కారణాత్ బర్క్లే భౌతికవాదం నాస్తికవాదం చ సర్వథా నాంగీకృతవాన్ । బర్క్లే ఈసాఇ-ధర్మస్య పురోహితః Father ఆసీత్ । సమాజే ధార్మికభావనానాం ఉజ్జాగరణమేవ స్వకీయం పవిత్రం కర్మ మన్యమానః సన్ సర్వదా జనానాం ప్రవృత్తౌ ధార్మికచింతాధారాం సర్జయామాస । తదాసీం బర్క్లే-దర్శనస్య మౌలికసమస్యా జీవవాదస్య ఈశ్వరవాదస్య చ స్థాపనమస్తి । (viii) ఈశ్వరవాదస్య సిద్ధ్యర్థం బర్క్లే ఆదర్శవాదస్య సమర్థనం కరోతి, అథవా ఈశ్వరవాదస్తస్యాదర్శవాదానుసారం ప్రభవతి ।

విజ్ఞానవాదముపసాపనమ్-

అవధారణావాదో విజ్ఞానవాదో వా వస్తుతః సత్యమ్ । బర్క్లే సిద్ధాంతానుసారం ప్రత్యక్షతో వయం భౌతికవస్తుని న ప్రాప్నుమః, విజ్ఞానమేవ ప్రాప్నుమః । తదేవ ధ్యేయమ్ । అనేన ఆత్మేశ్వర-జగదాదీని విజ్ఞానాని ఆధ్యాత్మికవిషయాన్ వర్ణయన్తి । అక్షరశః యత్ వయం పశ్యామః స్పృశామో వా తన్న భౌతికం కిన్తు విజ్ఞానరూపమితి భావ్యమ్ । విజ్ఞానాత్ పరం కిమపి న విద్యతే । (ix)

విజ్ఞానానామస్తిత్వం మనసి ఆత్మని వా వర్తతే । సుతరాం వస్తునామస్తిత్వమపి ఆత్మనః సాపేక్షం వా ఆత్మనిర్భరమ్ । ఆత్మా ఏవ ద్రష్టా । సః అనుభవీ అస్తి । ఆత్మనః ఇయమనుభవశక్తిః పరమాత్మనో వా ఈశ్వరస్య వా దానమస్తి । ఆత్మా ఇన్ద్రియాణామనుభావకః ఉచ్యతే । బర్క్లేదర్శనజ్ఞాతుం తత్పూర్వవర్తినాం కేషాఞ్చన దార్శనికానాం విచారమపేక్షతే । అనుభవవాదస్య పరాకాష్ఠా సంశయవాదే అస్తి । బర్క్లే న అనుభవవాదస్య ప్రవర్తకో నాపి తద్దర్శనే అనుభవవాదస్యాంతః ప్రాప్యతే । ఇత్యుక్త బీజరూపానుభవస్య పరివర్ధనం భూత్వా మహాబోధిరూపేణావిర్భభూవ । బర్క్లే అనుభవవాదస్య సంశోధనం కృతవాన్.పరిమార్జితం కృతవాన్ । అనుభవవాదే యా

అసంకతిః ఆసీత్ సా సర్వా తైర్నిరస్తా । స అనుభవవాదం పూర్ణం కర్తుం ప్రయత్నః
కృతః । లక్ మహోదయస్య అనుభవవాదం బర్కలేమహోదయేన విజ్ఞానవాదే పరివర్తితం
కృతవాన్ ।

అమూర్తతత్వవిచారః-

అమూర్తప్రత్యయస్య ఖణ్ణం జార్జ బర్కలే ఇత్యస్య దర్శనే అతీవ మహత్త్వపూర్ణం మన్యతే
। యతోహి అస్యాధారేణ సః స్వదర్శనం తర్కసంగతం కర్తుం సమర్థోఽభవత్ ।
ఉల్లేఖనీయం యత్, బర్కలే పూర్వవర్తి-దార్శనికో జాన్ లక్ అమూర్తవిచారం కృతవాన్
ఆసీత్ । బర్కలే మతే అయం అమూర్తవిచారో లోకే దర్శనే చ బహ్వీ అసంకతిం జనయతి
। “మానవీయ-జ్ఞానసిద్ధాంతాః” ఇత్యస్మిన్ ప్రసిద్ధే గ్రంథే తేన అస్మిన్ విషయే సమ్యగ్గ్రాలోచనా
విహితా । అస్య గ్రంథస్య భూమికాయాం బర్కలే లక్ మతం దృఢతయా సహ ఖణ్ణం
కృతవాన్ । అయం అమూర్తవిచారః కః ? బర్కలే కస్మాత్తస్య ఖణ్ణం విదధాతి ?
ఇతి విషయాన్ విస్తరేణ చర్చాకర్తుం పూర్వం లాక్-బర్కలేమతయోర్మధ్యే యత్
సాదృశ్యమసాదృశ్యం వా విద్యతే తద్విషయే అవలోకయామః । విరోధస్యాపి కేచన
బిన్దవోఽత్ర పశ్యామః ।

అమూర్త ప్రత్యయసమీక్షణమ్ (Abstracy idea)

లక్ అనుభవవాదీ ఆసీత్ । తర్కవాదస్య విరుద్ధతాం ప్రదర్శ్య అనుభవవాదం ప్రస్తుయ
తేన జ్ఞానసృష్టౌ ఇన్ద్రియాణాం చ భూమికా విచారితా । బర్కలే తర్కవాదస్యాలోచకః
అనుభవవాదస్య చ కదాచిత్ సమర్థకః ఆసీత్ । లక్ నయే యద్ వయం కిమపి
జానీమః, తత్తు ఆత్మ-సంవేదన-రూపేణ ఇన్ద్రియాణాం మాధ్యమేన జాయతే । ఏవం
ఇన్ద్రియానుభవోఽస్మాకం జ్ఞానస్య సీమా అస్తి । పరస్తు ఇన్ద్రియానుభవధారరూపేణ
ద్రవ్యమస్తి లక్ మతస్య సమర్థనం బర్కలే న కృతవాన్ । వస్తుతోఽస్య బాహ్యప్రకరణస్య
ఖణ్ణం బర్కలే మహోదయస్య ముఖ్యముద్దేశ్యమాసీత్ । యథా వయం ఆరమ్భే
దృష్టవస్తః, భౌతికవిచారయుక్తాన్ జనాన్ ఉద్ధర్తుం తాన్ ఆస్తికత్వేన ప్రేరయితుం
చ బర్కలే భౌతికద్రవ్యస్య ఖణ్ణం అత్యావశ్యకం భాషితమ్ । యతో హి లక్
అమూర్తవిచారాణామాధారరూపేణ అక్రియద్రవ్యస్య అస్తిత్వం స్వీకృతమ్ । బర్కలే
అక్రియద్రవ్యస్యాస్వీకారాత్తత్త్వయితుం ప్రవర్తతే స్మ ।

బర్కలేద్వారా ఖణ్ణం -

కిమపి సామాన్యం జాతిర్వా అమూర్తప్రత్యయ ఉచ్యతే । యథా మనుష్యే మనుష్యత్వమ్
। యతో హి రామ-శ్యామ-కామ-విమలాదినామాని జాతివిచారాః ప్రవర్తన్తే । కేచన
లోకాః కథయన్తి యత్ మానవచిన్తనే అమూర్తప్రత్యయచిన్తనస్య మహత్త్వపూర్ణా భూమికా

అస్తి | తాన్ విహాయ వికాసో న భవతుమర్హతి | అనేన మాధ్యమేన ఏవ మానవస్య జ్ఞానస్య విజ్ఞానస్య చ వృద్ధిః భవతి | అమూర్తచిన్తనం కేవలం పశుభ్యః మనుష్యాణాం శ్రేష్ఠతాం స్థాపయతి | ద్రవ్యాణామస్తిత్వవిషయే జనాః కథయన్తి యత్, యద్యపి వయం అనుభవద్వారా ఇన్ద్రియ-మాధ్యమేన యత్ జాసీమస్తత్ కేవలో గుణః ఏవ, పరస్తు తేషామనేకగుణానాం సమర్థనేన వయం ద్రవ్యసామాన్యమేవ కల్పయామః | ఏవం అమూర్తసంకల్పనాస్వీకారో భవతి | అమూర్తతాయాః ఏషా క్రియా లోకే తర్కశక్తిరితి ఉచ్యతే | అత్రేన్ద్రియాణి కేవలం విశేషాన్ ప్రకాశయన్తి, పరస్తు ఏతాన్ విశేషాన్ ప్రాప్య బుద్ధిః సద్యః క్రియాశీలః భవతి, ఏతేషాం ఆధారేణ సామాన్యం నిశ్చియతే | బర్క్లే ఉపర్యుక్త-లోక మతస్య దృఢతయా విరోధః కృతః | అస్య కృతే బర్క్లే నిమ్నలిఖితవాదాన్ ప్రదదాతి స్మ | (x)

మానవబుద్ధౌ ఏతాదృశీ శక్తిః నాస్తి | ఉదాహరణరూపేణ బర్క్లే కథయతి యదస్మాకం బుద్ధేః అమూర్తతాయాః శక్తిః అస్తి చేద్ భావయామస్తర్లి భ్రమః ఏవ | యా విశేషం గృహీత్వా సామాన్యం కరోతీతి నిశ్చియతే | తే వదన్తి “అన్యజనేషు ఏషా శక్తిః అస్తి వా న, కేవలం తే వక్తుం శక్నువన్తి, మమ కృతే తు అహం నిశ్చయేన వక్తుం సాహసం కరోమి యత్ మమ కృతే ఏతాదృశీ శక్తిర్నాస్తి | శ్వేత-కృష్ణ-లమబ-కుబ్జాదిప్రత్యయవిచారేణ వయమమూర్తప్రత్యయసాధయితుం న శక్నుమః | (xi)

౧. జ్ఞానశాస్త్రీయతర్కః-

బర్క్లేమతే జడద్రవ్యం కదాపి జ్ఞానస్య విషయో భవతుం న పారయతి, అతః జ్ఞానేన తస్య అస్తిత్వం విచారయతుం కదాపి న శక్యతే | జడద్రవ్యజ్ఞానం న ప్రత్యక్షేణ నాపి బుద్ధ్యా వా సమ్భవతి, ప్రత్యయమాత్రత్వాత్ |

౨. తార్కికతర్కః-

లక్ నయే అస్మాకం బుద్ధౌ వర్తమానాః షట్ క్షమతాసు ఏకా క్షమతా అస్తి యా అమూర్తీకరణాత్మికా Abstraction uchayate , యయా సామాన్యస్య Universal తథా ద్రవ్యస్య Substance ప్రాదుర్భావః స్వీక్రియతే | బర్క్లే తన్న ఆద్రియతే | తన్నయే అమూర్తవిచారస్య ధారణా సర్వాదౌ భ్రమాత్మికా | బాలభాషాయాం సామాన్యప్రత్యయాః జాతివాచక-సంజ్ఞారూపేణ ఆగచ్ఛన్తి కిన్తు తేషు అమూర్తీకరణక్షమతా న విద్యతే |

3. కార్య-కారణవాదః-

కార్య-కారణవాదఖణ్డనార్థం బర్క్లే ఉక్తం యత్ చేతనసంకల్పనాజననశక్తిః అక్రియద్రవ్యేషు న, అపితు ఆత్మేశ్వరాదిషు చేతనసత్వేషు ఏవ విచారణీయా | లక్ మహోదయస్య ద్వితీయస్తర్కో, యత్ ప్రతీతిస్మృత్యోర్మధ్యే కోఽపి భేదః సిద్ధ్యతి |

తత్ర స్మృతిర్నామ ఆన్తరికస్థితిః | ప్రతీతిస్తు బాహ్యభౌతికవస్తుప్రతీతిః | అనయోర్మధ్యే
తాదాత్మ్యం నాస్తి | నాత్ర కార్య-కారణభావః స్వీక్రియతే | (xii)

జడద్రవ్యఖణ్డనమ్-

బర్కలే ఇత్యస్య మతే అమూర్త-విచారాణామ్ (జాతి-విజ్ఞానానామ్) నిషేధం వినా వయం
జడవస్తూనామ్ అస్తిత్వం నివారయతుం న శక్నుమః | యతః అమూర్తవిచారాః అక్రియ-
జడవస్తునః స్వరూపాః సన్తి | అమూర్తవిచారస్య అథవా కాల్పనికసామాన్యస్య ఆధారేణ
జడవస్తునో జ్ఞానం ప్రాప్నుమః | వయం వివిధమనుష్యేషు మనుష్యత్వం కల్పయామః,
నానాజాతీయేషు గోషు గోత్యం విచిన్తయామః | యది వయం సామాన్యజాతిం ప్రత్యయం
వా నిరాకర్మస్త్వో జడద్రవ్యస్య నిరాకరణే సహాయతాం ప్రాప్స్యామః |

అత ఏవ బర్కలే కథయతి యత్ అస్మాకం భౌతికవస్తూనామ్ విశ్వాసస్య మూలకారణమ్
యోఽమూర్తవిచారః సః కాల్పనికః | సాధుషాషాప్రయోగాభావాత్ | అమూర్తవిచారః
భాషాయాః దూషితః ప్రయోగః అస్తి (xiii) ఇతి వర్కలే ఆచార్యా వివదన్తే |

భాషావిశ్లేషణమ్-

భాషాయాః ప్రకృతిః తస్యాః దురుపయోగః చ -

బర్కలే ప్రథమం భాషాయాస్తస్య దురుపయోగస్య చ దర్శనే విచారః కృతోఽస్తి
| యతో హి అధికాంశః దార్శనికసమస్యాః భాషాయాః దురుపయోగాద్ హి
ఉత్పద్యన్తే | అత ఏవ బర్కలే కథయతి యత్ ప్రథమం భాషాయాః సమ్యక్ ప్రయోగో
జ్ఞాతవ్యః, యేన అనుచితప్రయోగ-పరిహారీతుం శక్నుమః | ప్రథమం భాషా, తస్య
వ్యక్తికరణప్రక్రియా, అసాధుప్రయోగః, వ్యవహారస్థానాని విషయే సమ్యగ్ఘాత్వా దర్శనక్షేత్రే
తస్యాః సాధుప్రయోగః కర్తవ్యః | అన్యథా భాషాసమస్యా బారమ్బరం సమాయాతి |
అత్ర వయం చిన్తయామః యత్ బర్కలే దార్శనికవిషయాన్ విహాయ భాషావిజ్ఞానస్య
విషయే కస్మాదుపదిశతి ? | సమాధానమత్ర బర్కలే భాషావిజ్ఞానస్య వ్యాకరణస్య
చ ప్రశ్నం న ఉత్థాపయతి | కిన్తు దార్శనికకఠినతాయాః ఏకమాత్రం కారణం భవతి
భాషాసమస్యా ఇతి ప్రమాణయతి | |

భాషాయాః దురుపయోగః ఏవ విచారాన్ జటిలాన్ దోషపూర్ణాన్ చ కరోతి | ఇత్యత్ర
సాధుప్రయోగజ్ఞానమ్ అత్యావశ్యకమ్ | ప్రాయశో వయం దార్శనికాః యదివా అస్యాః
సమస్యాయాః సమాధానం కుర్మః, తథాపి న పూర్ణతయా | ఫలతః క్రమశః సమస్యాః
వర్ధమానాః భవన్తి | ప్రత్యేకస్య సమాధానం ప్రాప్నుమః, నూతనా సమస్యా కాచిదుత్పద్యతే
| ఏవం సమస్యానాం సంఖ్యా సీమాతీతా భవతి తథా చ వయం కిమపి అన్తిమం సమాధానం
కర్తుం న న శక్నుమః | యస్మాత్ పరం సమస్యాః న ఉత్పద్యన్తే | ప్రశ్నోఽస్తి ఏతాః

సమస్యాః కథం సమాప్తాః భవేయుః? కిమర్థం వయం అన్తిమనిదానం న ప్రాప్నుమః ?
బర్కలే అస్య ఉత్తరం ప్రదదాతి - యది వయం అస్మాకం సమస్యాయాః వ్యర్థతాం జ్ఞాతుం
ఆగచ్ఛామః తర్హి సమస్యాయాః సమాప్తిః భవిష్యతి |xiv
ఉపసంహారః-

పాశ్చాత్యదర్శనేషు జర్జ బర్కలే దర్శనస్య లోకప్రియతా జనజనవిదితా | సమాజనేవా
ఆసీదస్య మహానుభావస్య చరమా పరాకాష్ఠా | ఈశ్వరవాదప్రసంగో భవతు వా
దరిద్రనారాయణస్య సేవా, యత్ర కుత్రాపి తస్యావిర్భావో బలవత్తరః తదాసీన్ననఃసమాజే
| జననేవా సంపాదయితుమనేన చికిత్సాపద్ధతిరపి కాపి విలిఖితా శ్రూయతే xv |
సూక్ష్మదార్శనిక-విచారో బర్కలేదర్శనే లాలిత్యపూర్ణరూపేణ ప్రకాశితః | సర్వత్ర
అధ్యాత్యవాదవిచారప్రసంగే విచార్యమాణేఽస్య దర్శనస్య యోగదానం మహాత్మ్యపూర్ణం
వక్తుమిహ శక్యతే | అత్యాధునిక-మనోవైజ్ఞానికాః కేచన బర్కలేమతం సమర్థయన్తి అన్యే
నాద్రియన్తే | అత్యలం పల్లవితేన |

— లేఖకః - నన్దప్రదీప్తకుమారః

Written by Dr. Pradipta Kumar Nanda, Kendrapara, Orisa pknanda65 at gmail.com

A review of George Berkeley's views
pdf was typeset on May 12, 2023

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

